

Wilma Bäck MOD19
Europaskolan
Historia 2

Drottning Katarina Jagellonica

Den Polska prinsessan som tog den katolska tron och renässansens rykte till Sverige!

Innehållsförteckning:

Inledning:	3
Frågeställning:	3
Syfte:	3
Källkritik:	3
Bakgrund:	5
1500-talets samhälle:	5
Katarinas Uppväxt:	5
Sverige under 1500-talet:	6
Katarina och Johan:	7
Fångenskapen:	8
Katarina som drottning:	9
Undersökning:	9
Johans engagemang:	9
Födelsen av tron i fängelset:	10
Sigismund III:	11
Följder:	11
Renässansens blomstring:	12
Sigismund III	12
Slutsatser:	13
Diskussion:	14
Katarina som Protestant:	14
Ett evigt fångenskap?	15
Källförteckning:	15

Inledning:

Den Polska prinsessan Katarina Jagellonica var född in i en tid där furstar ständigt kämpar för makten. Där hennes uppgift i livet var att bli bortgift till någon av maktens män i ett kungadöme. Till hennes nackdel blev det tyvärr den svenska vasaätten hon hamnade i. Som katolik giftes hon i ett protestantiskt Sverige där hon ställdes inför flertal livsavgörande dilemman. Med en Italiensk mamma där renässansen frodas under 1500-talet tar hon inte Sverige med storm genom endast hennes tro, utan tog även renässansens rykte till Sverige för första gången. Drottning Katarina Jagellonica var en ytterst intressant person som kom oskyldigt till Sverige genom en äktenskaps allians, men hamnade till sin otur mitt i en brödrafejld som kommer leda till stora konsekvenser för både Katarina och Sverige. Min stora fundering är då, vad har Katarina, som katolik haft för betydelse för Sverige?

Frågeställning:

Min huvudsakliga fråga jag ska undersöka i denna examination lyder; “Vad har Katarina, som katolik, haft för betydelse för Sverige?”

Syfte:

Mitt syfte med denna uppsats är först och främst att upplysa om vad Katarina Jagellonica haft för inflytande på Sverige, hur har Katarina som drottning påverkat Sverige?. Jag vill själv försöka få en förståelse för hur hon var som person och vad hennes tro kunde ge för konsekvenser. Jag vill även försöka få en förståelse över hur hon kunde ta med renässansen till Sverige.

Källkritik:

En källa som förekommit en del i denna uppsats är Lars Erikssons bok, “Johan III”. En biografi om Johan III, som egentligen inte är direkt kopplad till mitt ämne, men eftersom Johan III och Katarina var ett gift kungapar, så förekom det ändå en del information om Katarina. Lars Eriksson är docent i militärhistoria, även huvudlärare i militärhistoria och en av Sveriges främsta experter, samt

ordförande i svenska militärhistoriska kommissionen. Denna bok är opartisk, ger ut allmän information och fakta om Katarinas uppväxt, mer än så om henne förekommer egentligen inte, utan isåfall vad hon lämnade bakom sig, hennes barn. Jag finner denna källa trovärdig då den ger ut bred, allmän och relevant information om Katarina. De som nämns i boken stämmer även in väldigt bra på den information jag hittat i mina andra källor, så den ger inte ut missledande information.

Den källa jag använt mig mest av i denna uppsats är dokumentären om Katarina Jagellonica, Sveriges Radio: "Katarina Jagellonica, Vasadrottning i nöd och lust". Avsnittet är uppbyggd med Cecilia Durlinger som programledare, Tove Palén som research samt manusförfattare, Eva Mattsson som även medverkar som är konsthistoriker, kulturproducent och författare. Avsnittet har hämtat en del information och är inspirerad av Eva Mattssons bok hon gav ut för tre år sedan, "Furstinnan: en biografi om drottning Katarina Jagellonica". Vilket säger en del om att Eva Mattsson faktiskt vet vad hon pratar om, samt att källorna till avsnittet också verkar rimliga samt trovärdiga. Bortsett från Eva Mattsson så publicerades detta avsnitt om Katarina Jagellonica den 28 maj, 2020. Eftersom att avsnittet är så pass nytt, innebär det att informationen är väldigt uppdaterad till vad vi idag vet om drottningen, vilket gör källan mer trovärdig. Jag själv hämtade information där vid fler tillfällen, 29 april, 30 april, 8 maj, 9 maj. Jag finner denna källa trovärdig, dock en aning vinklad. Med det menar jag att, det målas upp en väldigt tydlig bild om vasa familjen och jagellonica familjen. Där vissa personer blev uppmålade som värre och hemskare än de andra. Vilket dem förvisso kanske var, men det hade nog underlättat för mig om informationen var mer neutral.

<https://sverigesradio.se/avsnitt/1506711>

Annan källa som NE.se har använts en aning för att bekräfta viss information om vissa personer. Medverkande för denna artikel är en man vid namn Lars-Olof Larsson. En man som är en av Sveriges främsta kännare till vasatidens och medeltidens historia. Eftersom Larssons kännedom sträcker sig under vasatiden, där katarina Jagellonicas livstid omfattar den tidsperioden, finner jag denna källa trovärdig. Denna källa är dock inte min mest använda källa, den har förekommit en del, men har täckt de områdena som inte handlar direkt om Katarina Jagellonica. Därför inte lika avgörande som de tidigare källorna.

<https://www.ne.se/upplagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/sigismund>

Bakgrund:

1500-talets samhälle:

1500-talets samhälle var präglade av religioner och renässansen. Renässansen är en period som utspelar sig mellan 1400 och 1500-talet, och symboliserar pånyttfödelse. En kulturrörelse som föddes i Italien under 1300-talet, men inte nådde Sverige förens 1500-talet, vilket Katarina hjälpte till med. De polsk-litauiska hovet som prinsessan kommer växa upp i, var en enorm maktfaktor under 1500-talet. Som blomstrar av arkitektur, vetenskap, konst och kultur. ¹

Katarinas Uppväxt:

Katarina föds år 1526 som den yngsta dottern till Kung Sigismund den första av Polen, och får därför en kunglig uppväxt av guld. Hon lever sin tidiga del av livet i ett elegant slott i Krakow, och får därför en väldigt bra utbildning. Katarinas mamma, Bona Sforza, kom från Italien, vilket innebär att Katarina får Italienska lärare och lär sig därför många språk och läser många av den tidens viktigaste verk. Att Katarinas mamma kom från Italien gjorde inte bara Katarina flerspråkig, utan hon växte även upp med renässansen i hemmet. Renässansen har sitt ursprung från Italien och frodas som mest under 1500-talet, vilket såklart inspirerade Katarina. Katarina är även djupt troende och växer upp i ett katolskt hem. ²

När Katarina är 22 år gammal dör hennes pappa, Sigismund den första. Vilket resulterar i att familjen splittras. Mamman, Bona Sforza, flyttar tillbaka till Italien och överger hennes barn totalt. Vilket lämnar Katarina och hennes systrar helt beroende av deras äldre bror i Polen, Sigismund August. När Sigismund den förste dör leder det även till att hans enda son Sigismund August ärver kungakronan. De viktigaste för Sigismund August och dessa ensamma prinsessor, var att flickorna blev bortgifta till passande och rika makar, helst kungar. Två av Katarinas systrar blir bortgifta snabbt, men det tog längre tid för henne, även fast hon var i 30-års ålderna var hon fortfarande inte gift. Dock var inte fallet att ingen ville ha henne, utan det har funnits flera äktenskap förhandlingar sen hon var arton år. Trots att Katarina levde utan make så var hon väldigt beroende av männen i sitt liv, då var det främst hennes bror samt gud. Gud var dock den allra viktigaste, det var hennes kompass i livet och hennes ljus i mörkret. 1500-talets politik var konfliktfylld och hon behövde någon som vägled henne. ³

¹ Historiesajten: "Stilarter och epoker". Publicerad 2006, senast uppdaterad 2020.
<https://historiesajten.se/handelser2.asp?id=58#renassans>

² Svenska riksarkivet: "Katarina Jagellonica, drottning". Birgitta Lager-Kromnow
<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Mobil/Artikel/12406>

³ Sveriges Radio: "Katarina Jagellonica, Vasa Drottning i nöd och lust". (05:40 - 06:50). Publicerad 2020.
<https://sverigesradio.se/avsnitt/1506711>

Direkt efter att Sigismund August tagit över den Polska kungakronan så hamnar han i dåliga lägen med Ryssland. Sigismund och Rysslands tyrann Ivan bråkade om landområden i Baltikum, där Livland, dagens Lettland, låg i centrum för bråket. Ivan fick en ide om hur man möjligtvis skulle kunna lösa att konflikter. I Augusti 1659 skickar han en delegation till Sigismund August, för att försöka förhandla sig en allians. För att fred skulle bryta ut mellan länderna så skulle det krävas ett äktenskap, mellan Iav och Katarina. Förhandlingarna pågår i månader, och för Katarinas fall råder det inte bra. Om nu förhandlingarna går igenom så har hon en mardröm till make att vänta sig. En tyrann med många rykten om sig där det sägs att han är paranoid, grym och okänslig. Som tur för Katarina så blir det inget giftermål, Sigismund August säger nej till avtalet, detta resulterar i att Ian reagerar hårt. Den ryska tsaren ger sina armeer order om att vara redo att gå till attack mot Livland. Men det finns en ny friare påväg. ⁴

Sverige under 1500-talet:

En ny kungadynasti har skapats, vasaätten. Med Gustav vasa i toppen av ätten, efterlämnar han sig tre söner efter hans bortgång 1560. Han äldste son Erik XIV tar över tronen, som de enväldiga landet de levde i var det inget mer än rätt att han skulle få makten och blir kung Erik XIV. Eriks yngre broder Johan III, var väldigt mån om att visa hur sofistikerad och kultiverad han var. Han ville inte leva sina dagar som ett maktlös andrahandsval till tronföljden. Johan ville maximera sitt handlingsutrymme i världen, han ville expandera till mer än det som redan fanns. När Erik därför blivit kung såg Johan fler möjligheter att kunna klättra upp till tronen. Han insåg att vägen till tronen var genom en mäktigt äktenskaps allians. Den svenska friaren, Gustav Vasas son och den galne kungens bror dyker upp i Vilnius 1552 med ett mål i sikte, Katarina. ⁵

Katarina och Johan:

Den 4 oktober 1562 gifter sig Katarina och Johan i hopp om att fred ska skapas mellan bröderna. Vår för Johan ville ha åt Katarina grundade sig mestadels i att han ville åt en allians med det polska kungahuset. Sigismund August i sin tur behövde en allierad hjälp mot hans tidigare problem med Ryssland. Sigismund får också uppfattningen om att han går in i en allians med Sverige när han gifter bort sin yngsta syster till Sverige. Under äktenskaps alliansen har det nog verkat som att Johan II har sin brors stöd, och att Sigismund August nu får hjälp med militärisk styrka. Men Erik XIV har inte alls gett sin tillåtelse till giftermålen, han hade inte ens blivit informerad om att det hade varit ett

⁴ Sveriges Radio: "*Katarina Jagellonica, Vasa Drottning i nöd och lust*". (07:50 - 10:10) Publicerad 2020. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1506711>

⁵ Sveriges Radio: "*Katarina Jagellonica, Vasa Drottning i nöd och lust*" (10:30 - 11:30) Boken "Johan III". S.317

giftermål. Johan hade dock inte lust med att bedra sin bror och fullfölja sina planer som han från början hade tänkt, det kommer därför inom kort ställa till med problem för Katarina och Johan. ⁶

Katarina och Johan ger sig iväg på sin bröllopsresa, som dock inte kommer bli så romantisk som de hoppats på. Tyrannen Ivan, minns du honom? Han får nämligen reda på att Katarina och sin nya make är på väg till Riga. Han ser då sitt tillfälle i akt och planerar att ta Katarina och gisslan. Han skickar 5000 män och vapen för att hitta Katarina. Till Katarinas tur, återigen, får de aldrig tag på henne. Johan och Katarina bosätter sig i Åbo. ⁷

Hemma i Sverige har Erik XIV såklart fått reda på allt som hänt. Efter tre månader så tar sig Johan i kragen och berättar att han gift sig. Någonting som han hade hållit hemligt för bröderna. Erik XIV reagerar inte direkt med ett grattis, utan snarare ett krav på att Johan nu inte kommer börja tjäna den polske kungen Sigismund August, utan Erik. Johan och Erik var visst bröder, men på 1500-talet var inte det ett tecken på lojalitet. Och att Johan hade gift in sig i det polska kungadömet resulterade i att Erik tappade förtroendet i honom. I Eriks ögon hade Johan i princip "hoppat i säng" med fienden. För Sigismund August har nämligen sedan en tid tillbaka jobbat på att ta över svenska landområden. Johan svarar inte på Eriks krav och anklagas därför för förräderi. Katarina och Johan vänder sig till brodern Sigismund August, men när Sigismund fått reda på att han mer eller mindre blivit blåst, då Erik aldrig stod bakom Johan och alliansen, vill han inte längre stötta systemen. Detta innebär också att alliansen inte heller är ingådd, Sigismund ville ju ha mer militärt stöd från Erik så han kunde besegra Ryssland. Katarina och Johan står nu själva mot Erik XIV. Åbo slott anfalls av Eriks soldater. Johan och Katarina förs över havet tillbaka till Sverige för att förvänta sig ett mindre trevligt möte med Erik XIV. Katarinas första möte med kungafamiljen blev chockartad. Erik vill dock inte fängsla Katarina, utan det var Johan han ville åt. Men Katarina hade lovat att stå Johan trogen genom äktenskapslöftet de tagit, hon hade lovat gud att inte lämna Johan, ett sådant löfte skulle hon aldrig bryta. Hertigparet till fräntas allt och blir skickade till fångenskap i Gripsholms Slott, renässansslottet. ⁸

Fångenskapen:

Efter att Katarina och Johan blir fängslade verkar de komma varandra närmare. Några veckor in som fånge på slottet blir Katarina gravid. Blandade känslor frodas med både glädje och oro. Katarina är här 37 år gammal och vet konsekvenserna som kan tänkas komma ur detta barn. För om det skulle bli en

⁶ Sveriges Radio: "*Katarina Jagellonica, Vasa Drottning i nöd och lust*" (12:50 - 16:10) Publicerad 2020. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1506711>

⁷ Sveriges Radio: "*Katarina Jagellonica, Vasa Drottning i nöd och lust*" (16:15 - 20:30) Publicerad 2020. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1506711>

⁸ Sveriges Radio: "*Katarina Jagellonica, Vasa Drottning i nöd och lust*" (22:35 - 30:30) Publicerad 2020. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1506711>

pojke, skulle det leda till konflikt med kung Erik. Erik har själv nämligen inga barn som tronföljare, om Johan och Katarina då får en son så skulle sonen utgöra ett hot mot kungen, och på så sätt leva sitt liv i fara. Till våren kommer oron att släppa då det föds en dotter, som får namnet Isabella. Hon växer upp till en söt liten flicka som inte sett något annat i sitt liv än de gråa väggarna i fängelset på Gripsholms Slott. Inget mer än så kommer hon heller att se, för en vinter i mitten av 1560-talet så dör den söta lilla flickan i Katarinas famn. Till Katarinas tröst så blir hon med barn året efter igen, och år 1566 får de en ny familjemedlem. Sonen Sigismund föds, hans födelse ger Katarina och Johan nytt hopp om livet, men samma orosmoln ligger kvar då kung Erik fortfarande inte har något legitimt arvinge till tronen, den nyfödde Sigismund blir omedelbart ett hot för kung Erik XIV. Idag kan vi se att Erik hade all rätt till att vara rädd och känna sig hotad, för Sigismund kommer så småningom stiga upp och ta tronen. Men för tillfället att Sigismund fortfarande en fånge.⁹

Dock kommer ett avgörande drag i spelet äga rum. Kung Erik XIV blir galen, han får adeln mot sig efter sturemordet och de politiska läget förändras helt. När andra länder nu märkt att Sveriges kung börjar bli galen ser de sitt tillfälle i akt och utnyttjar det. Kung Erik inser då att han behöver hjälp från sin familj, och släpper därför Johan och Katarina fria från fängelset. Katarina väntar återigen barn, men är nu till skillnad från de andra graviditeterna, fri från fängelset. Katarina är numera 41 år gammal och föder dottern Anna 1568. Kung Erik fortsätter att bli allt galnare och gör bort sig allt mer. Han har nu gift sig med sin älskarinna från den "lägre" samhällsklassen vilket chockerar hela landet. Det var därför tid för Johan att kliva fram. Johan tillsammans med sin lillebror Karl samt stöd från adeln lyckas styra upp ett uppror där Erik tas bort från tronen. I ett slag är rollerna ombytta. Erik och hans älskarinna till fru avsätts från tronen och hamnar i fångenskap i Gripsholm.¹⁰

Katarina som drottning:

Katarina som levtt nästan hela sin tid i Sverige i fångenskap blir äntligen välkomnad och hedrad. Hon flyttar in i drottning våningen i tre kronors sydöstra flygel och är nu redo att inta tronen. Den 10 juni 1569 kröntes Johan och Katarina till Sveriges kungapar. Dock blir tiden på tronen inte så lång, Katarina är trots allt tio år äldre än Johan och nu börjar ålderskillnaden ta ut sig. När hösten 1578 kommer, har den 57 åriga drottningen Katarina länge varit sängliggande. Katarina dör som 57 år gammal den kalla hösten, och till slut har döden skiljt Katarina och Johan åt. Katarina begravs i uppsala 1584 och Sverige har förlorat sin drottning.¹¹

⁹ Lars Ericson, "Johan III", sida 317.

¹⁰ Lars Ericson, "Johan III" sida 319-320.

¹¹ Sveriges Radio: "*Katarina Jagellonica, Vasa Drottning i nöd och lust*" (20:30 -21:15) (45:17 - 48:00)
<https://sverigesradio.se/avsnitt/1506711>

Undersökning:

Johans engagemang:

Det finns mycket som tyder på att Katarina kom till Sverige och faktiskt gjorde skillnad, inspirerade folk genom sin tro och ändrade folks synsätt på saker och ting. När Katarina och Johan precis gift sig och bosatte sig i Åbo slott, gjorde Johan allt han kunde för sin fru och för att Katarina skulle få utöva sin tro. Johan ställer iordning ett katolskt kapell till Katarina, där hennes tre präster hon tagit med sig från Polen sedan kan hålla katolska mässor med vigvatten. Detta var inte helt okontroversiellt. För Europa har alldeles nyss dragits in i en stor religiös konflikt. Efter att Martin Luther har kritiserat den kristna kyrkan så har den splittrats i två. Katolsk och protestantisk. Johans pappa, Gustav Vasa, kapar banden mellan den katolske påven i Rom, och ser till att Sverige går över till att vara protestantiskt. Men att Katarina fortfarande ska få utöva sin tro, har noga regleras i äktenskaps förhandlingarna.¹²

Johan välkomnar inte bara Åbo med sin nya fru, utan även med de ideal som hon bär med sig. Renässansen. Katarina var uppvuxen i en italiensk-polsk renässans miljö, så för henne var detta inget nytt. Man går från natt till dag på snabb tid under Katarinas ankomst, många nya omständigheter som man behövde anpassa sig till, men det kommer inte vara ett problem. Allas ögon var på Katarina, hennes kläder är uppsydda efter den senaste renässans modellen, och Katarina blir den elegantaste kvinnan i Sverige.¹³

Födelsen av tron i fängelset:

Efter att Katarina och Johan blivit fängslade verkar de komma varandra närmare, vilket var ovanligt under den tidens furstliga äktenskap. De har det inte heller så hemskt som vissa rykten påstår, utan de sägs att de fick de mesta de bad om. I fångenskapet spenderar Katarina mycket av sin tid till sin tro, hon studerar religiösa skrifter. Hennes passionerade relation och tankar om gud börjar även influera den teologiskt intresserade Johan, som börjar fundera kring sin tro. Lever man även så intensivt litet tillsammans så blir man också väldigt beroende av varandra. De börjar lära känna varandra på djupet och faller för varandra. Katarina och Johan satt i fångenskap i fyra års tid, Johans dragning till katolicismen blev starkare och starkare för varje år som gick. Bara Katarinas närvaro i fängelset påverkade Johan. I fängelset föds barnen Isabella, Sigismund och Anna som tidigare nämnt. De

¹² Sveriges Radio: "*Katarina Jagellonica, Vasa Drottning i nöd och lust*" (21:30 - 22:00)
<https://sverigesradio.se/avsnitt/1506711>

¹³ Wikipedia: "*Katarina Jagellonica*". Senast redigerad 2021.
https://sv.wikipedia.org/wiki/Katarina_Jagellonica

samtida omdömena om Katarina visar på en kvinna som både till religion och språk var främmande för det land hon hamnat i. ¹⁴

När Katarina blir drottning fanns det mycket som oroade henne, hon som katolik hade hamnat i ett protestantiskt Sverige. Men Katarina blev omtyckt och uppskattad trots de religiösa skillnaderna. Hon fyller ut tron väl genom att vara en inflytelserik och religiös drottning. Genom en kulturvåg omfamnar Katarina Sverige. Hon för med sig arkitektur, och bygger med hjälp av dom, dessa furstliga palats i Sverige. Vilket aldrig hade hänt om Johan inte hade gift sig med Katarina. Katarina Jagellonica var den första svenska drottningen som på allvar skänkt europeisk högättad glans över det svenska hovet. Katarina Jagellonica var sveriges enda renässans drottning. Med sin bildning och sitt belevande sätt introducerade hon renässansen till Sverige. Och alla hemska konflikter som hon genomgått, var inte hennes konflikter, utan männens som hon levtt med. Men Katarina navigerade sig genom livet, höll sina löften fullt ut och slutade aldrig tro. ¹⁵

Sigismund III:

Efter att Katarina dött så efterlämnar hon två barn, Sigismund och Anna. Sigismund III fick sonen heta, familjenamnet sträckte sig långt och nu började de bli ett antal "Sigismund". Sigismund III Vasa kommer att leva ett hektiskt liv efter hans mammas bortgång. Som barnbarn till Gustav Vasa kastades Sigismund III in i ett religiöst maktspel och familjekonflikter. Han får en katolsk uppfostran, vilket Johan III fruktade skulle ge honom negativa konsekvenser som svensk tronföljare. Sigismund III kommer dock vare en av dem som sticker ut ur mängden, han kommer nämligen härska över två riket samtidigt, Sverige och Polen. När Johan III dör kommer Sigismund III krönas till kung i Sverige och han flyttar dit på heltid. Dock stod de nu klart att Sigismund som katolik skulle bli ett problem. Folket började oroa sig över att Sigismund skulle införa katolicismen till Sverige istället för protestantismen, där många präster fruktade även ett ökat katolskt inflytande i Sverige med Sigismund som kung. ¹⁶

Sigismund III ville sedan en lång tid tillbaka införa religionsfrihet i Sverige, eftersom han tillhörde en religion som inte riktigt var "välkommen" i Sverige, ville han se till att den blev det. Han ville se till att han som kung inte skulle utsättas eller avsättas från tronen endast på grund av sin religion. Detta var någonting han dock inte lyckades med. Sigismund III hade som plan att restaurera katolicismen till Sverige, precis som många präster att fruktat. Sigismund IIIs planer kommer att nå fram till hans

¹⁴ Lars Ericson "Johan III", sida 317

¹⁵ Sveriges Radio: "*Katarina Jagellonica, Vasa Drottning i nöd och lust*" (21:30 - 22:00)
<https://sverigesradio.se/avsnitt/1506711>

¹⁶ NE.se: "*Sigismund*". Lars - Olof Larsson.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sigismund>

farbror, hertig Karl, som inte var förtjust i att ha ett katolskt Sverige. Eftersom Karl IV inte ville ha en katolsk kung så försökte han dra igång en återgång till katolicismen. Sigismund II avsattes då som kung i slutet av 1500-talet och i början av 1600-talet, då missnöjet med honom blev alldeles för stort. Karl blev därför vald till kung och blev kung Karl IV.¹⁷

Följder:

Renässansens blomstring:

Katarina lämnar inte Sverige så som den såg ut när hon först kom hit. Med Katarina som drottning hade en del saker förändrats. Renässansen började märkas tydligare i kulturen här i Sverige, vilket hände när Katarina som drottning tog med sig dessa ideal och kulturarv som inspirerade det svenska folket. Katarinas och Johans regeringstid var inledningen till en kulturell blomstringstid för Sverige, vasarenässansen hade börjat. Katarina Jagellonicas kulturella kontakter över Europa fick en stor betydelse för Sverige, speciellt inom arkitektur och konst som tidigare nämnt. Tack vare henne fick flera länder i nordan ett gemensamt kulturarv, som stärkte den europeiska samt nordiska gemenskapen. I och med att Katarina även influerade Johans renässans inriktning så mycket som hon faktiskt gjorde, kommer deras äktenskap påverka de svensk-polska relationerna till det positiva i mer än hundra år framöver. Vilket är en av de största följderna på lång sikt. Men Katarina som drottning resulterade inte bara i positiva följder. Utan katarinas död markerade även slutet på försök att återinföra den katolska tron till Sverige.¹⁸

Sigismund III

Trots det faktum att punkten ovan är en viktig följd, är den största och viktigaste följden av dem alla, Sigismund III. Katarina som katolik i ett protestantiskt Sverige uppfostrade en katolsk son, en katolsk tronföljare. Sigismund som senare blir kung över Sverige kommer få en del konsekvenser för att han var katolsk. Han blir avsatt från tronen genom hertig Karl som inte hade gett upp hoppet om att få bli kung över Sverige. Han var trots allt den enda Vasa sonen som inte hade varit kung över Sverige vid detta lag. Men det var en dröm som snart skulle gå i uppfyllelse. Maktkampen mellan Sigismund och hertig Karl hade nog varit outtalad länge, men när Sigismund förlorade slaget vid Stångebro i

¹⁷ Populär Historia: “*Sigismund, kung över två riken*”. Publicerad 2019, Olle Larsson.

<https://populärhistoria.se/sveriges-historia/kungar-drottningar/sigismund-var-kung-over-tva-riken>

¹⁸ Wikipedia: “*Katarina Jagellonica*”. Publicerad 2021.

https://sv.wikipedia.org/wiki/Katarina_Jagellonica

slutet av 1500-talet så avsattes han som kung. Dock skulle jag vilja påstå att den katolska aspekten var den största underliggande orsaken till att han avsattes från tronen. Kung Karl IX var förvisso arg över att han inte var kung, men att Sigismund var katolsk tror jag förvärrade situationen ännu mer. Hade Sigismund III istället varit en protestantisk kung, hade folket förmodligen varit mer acceptabla till han som kung, men så var inte fallet. Hade Sverige även haft religionsfrihet under 1500-talet hade problemet inte varit lika aktuellt eller stort som det var.¹⁹

Slutsatser:

Frågeställningen som denna uppsats var ämnad att besvara var, vad har katarina som katolik haft för betydelse för Sverige. Vilket jag nu i efterhand skulle vilja säga är ganska mycket. Innan jag gav mig in i denna uppsats visste jag knappt vem Katarina Jagellonica var, och antog då att hon inte varit så betydelsefull. Efter att ha skrivit denna uppsats vill jag erkänna att jag hade fel. Som redan nämnt, gifte sig Katarina in i protestantiskt Sverige, en religion hon inte trodde på eller tillhörde. Att komma till ett främmande land utan att kunna det svenska språket, gifta sig med en man man inte känner, samt utföra en religion som egentligen inte var tillåten, var nog ganska läskigt. Hon kände förmodligen ett enormt utanförskap. Katarina fick endast genom äktenskap förhandlingarna utföra sin religion i Sverige. Hon var dock en väldigt självständig kvinna, gick emot många normer och var vinnaren i sin egna kamp genom hennes egna villkor. Katarina slutade aldrig tro, hennes passionerade relation till gud avtog aldrig. Hon för även med sig hennes principer och tankar till sina barn, som bli uppfostrade i famnen av katolicismen.

Sammanfattningsvis kan vi säga att vårt protestantiska Sverige har både haft en katolsk drottning och flera katolske kungar under tiden vi inte hade religionsfrihet. Vilket indikerar att jag kan dra slutsatsen att Katarina har haft enorm betydelse för Sverige. Det visade på något sätt att, trots vad Sverige sa, trots vad Sverige tillhörde för religion under 1500-talet, så gick Katarina emot det, dock gick hon aldrig emot sina egna principer eller sin egna tro. Hon visade att hon stod fast vid sin gud, oavsett vad Sverige må tycka och tänka. Vilket jag anser är väldigt starkt av henne, och har garanterat influerat många. Sverige kommer vara protestantisk, även luthersk ända fram till religionsfriheten införs. Katolicismen var då en religion som förbjöds, och var förbjuden under tiden Katarina levde här. Katarinas inflytande som katolik, har inte bara resulterat i katolska tronföljare till Sverige. Hon kom till Sverige och gjorde skillnad, inspirerade andra genom sin religion samt ändrade folks synsätt på saker och ting.

¹⁹ Historiesajten: "Karl IX". Uppdaterad senast 2021.
<https://historiesajten.se/visainfo.asp?id=74>

Ytterligare en betydelsefull aspekt som Katarina står bakom, är att hon faktiskt influerade Johan III att gå över till katolicismen. Och jag kan tänka mig att om Gustav Vasa hade levt och satt att Johan gift sig med i katolsk fru som influerat honom, hade han nog inte blivit imponerad. Hade Gustav Vasa också vetat att hans barnbarn skulle bli Sveriges katolske kung, hade han nog vänt sig om i graven. Det var ju trots all Gustav Vasa som hade infört protestantismen till Sverige. Dock tror jag att den största anledningen till att Katarina lyckades influera Johan, var fångenskapen. Eftersom de levde så pass intimt och litet, var de beroende av varandra. Såklart att Katarinas tankar och värderingar smittar av sig. Så, för att förtydliga, Katarina har haft enorm inflytande på Johan inom många områden. Såsom hans religiösa inställning, utrikespolitiska orientering, samt inriktning till renässansen. Johan III under sin regeringstid försökte få en återförening med den katolska kyrkan och påven i Rom. Under sin regeringstid motverkade han även för de lutherska aspekterna som på senare tid hade ökat inom svenska kyrkan. Dock avbröts kontakterna mellan Sverige samt den katolska kyrkan vid Katarinas död. Förvisso levde de kvar en del genom Sigismund III, men inte på samma sätt. Efter Sigismund III som den siste regerande katolske kungen i Sverige, fanns det inga andra katolske efterträdare till den svenska tron i hans släkt, utan det var bara Katarina, Johan, Sigismund samt Sigismunds söner som tronföljare i Polen. Efter Katarina och Johans barnbarns död, utslocknade också vasaättens polsk-katolska gren.

Diskussion:

Katarina som Protestant:

Om vi nu ska lyfta in Katarina i ett större sammanhang, kanske utesluta Katarina som katolik och istället göra henne protestant, hur hade Sverige sett ut då? Hur hade Katarina blivit behandlad? För att förtydliga så är detta endast spekulationer, diskussioner samt ett funderande. Om nu Katarina hade varit protestant istället för katolsk, så tror jag definitivt att hon hade blivit behandlad annorlunda. Inte bara Katarina, utan även Sigismund, och för den delen Johan hade förmodligen också blivit annorlunda behandlad. Om Johan hade gift sig med en protestantisk prinsessa från Polen, kanske Erik inte hade reagerat så hårt och fängslat dem över huvud taget. Eventuellt skulle Erik faktiskt vara accepterande kring Katarina som svägerska. Detta skulle möjligtvis kunna leda till att Katarinas och Johans tredje barn, Isabella, överlevde. Vi vet inte om hon dog av pesten eller en vanlig

lunginflammation, om det gick att bota eller ej. Men dessa frågetecken kanske skulle fått ett annorlunda svar om hon hade kunnat fått hjälp. Om hon hade varit en fri protestant.

Inte bara Isabellas liv hade kunnat utspelas sig annorlunda, även Sigismunds. I händelse av att Sigismund III också blivit uppvuxen i en protestantisk familj, senare blivit en protestantisk kung. Skulle de kunnat resultera i att prästerna aldrig började tveka över han som kung, hertig Karl kanske inte hade varit lika ivrig att ta över tronen och han kanske hade behållit makten. Om Sigismund dock fortfarande hade blivit avsatt, hade det berott på helt andra orsaker. Som jag nämnde tidigare, är min hypotes angående denna fråga samt att den största underliggande orsaken till Sigismunds avsättning var inte att han förlorade ett slag. Det må vara den officiella ursäkten, jag anser att det ligger mer bakom det samt att det var mer som avgjorde. Faktumet att han var katolik.

Ett evigt fångenskap?

Vad hade hänt om Erik aldrig hade släppt ut Katarina och Johan från fängelset? Återigen, detta är endast spekulationer, men en ganska intressant fråga. Tänk om Katarina och Johan satt i fängelset tills döden, tänk om barnen Anna och Sigismund aldrig fick se något annat än gripsholms slotts gråa och kalla väggar. Då hade Sverige aldrig haft Katarina, Johan eller Sigismund som katolska tronföljare. Om Sigismund III aldrig kommit ut, så hade inte den Jagellonska eller Vasa släkten levt vidare, ingen katolsk Vasa skulle mer födas. Det skulle i sin tur kunna leda till att alla dem glöms bort. Ingen vet eller minns varken Johan, Katarina eller Sigismund. Alternativt att det utspelas sig till det motsatta. Att all uppmärksamhet läggs på dem, då de blir behandlade som smuts, trots att det är vasa son. Det skulle i sin tur kunna leda så långt att folket gör uppror mot Erik, eller liknande. Många funderingar utan ett korrekt svar, finns det gott om när man väl diskuterar frågor i historien, när man väl diskuterar om historien skulle utspelas sig annorlunda.

Källförteckning:

De Kungliga Slotten: "Drottning Katarina Jagellonica". Information hämtad 29 april 2021.
<https://www.kungligaslotten.se/regentlangd/katarina-jagellonica.html>

Historiesajten: "Karl IX". Publicerad 2004, uppdaterad senast 2021. Information hämtad 28 Maj 2021.
<https://historiesajten.se/visainfo.asp?id=74>

NE.se: "Sigismund". Publicerad av Lars - Olof Larsson, förekommer inte när. Information hämtad 22 Maj 2021.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sigismund>

Populär Historia: "Sigismund, kung över två riken". Publicerad 2019, Olle Larsson. Information hämtad 22 Maj.
<https://populärhistoria.se/sveriges-historia/kungar-drottningar/sigismund-var-kung-over-tva-riken>

Sveriges Radio: "Katarina Jagellonica, Vasadrottning i nöd och lust". Information hämtad 29 april, 30 april, 8 maj, 9 maj. Publicerad 28 Maj 2020.
<https://sverigesradio.se/avsnitt/1506711>

Svenska riksarkivet: "Katarina Jagellonica, drottning". Birgitta Lager-Kromnow. Information hämtad 1 Maj.
<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Mobil/Artikel/12406>

Wikipedia: "Katarina Jagellonica". Publicerad 2021, senast uppdaterad: 12 mars 2021. Information hämtad 8 Maj.
https://sv.wikipedia.org/wiki/Katarina_Jagellonica